

Waarneming van een Noordse glazenmaker (*Aeshna subarctica*) in de Kampina (Zuid-Nederland)

Lex van Leur

Op 28 augustus 2013 werd een Noordse glazenmaker (*Aeshna subarctica*) gefotografeerd in de Kampina in de Nederlandse provincie Noord-Brabant. Op de voorafgaande dagen werden op een aantal plaatsen in het gebied ook Venglazenmaker (*Aeshna juncea*) gezien die in deze omgeving zeer zeldzaam is. Om de Venglazenmaker waar te nemen, werd een bezoek gebracht aan de Zandbergsvennen, een complex van vennen die gekenmerkt worden door de aanwezigheid van grote tapijten veenmos (*Sphagnum*). De Zandbergsvennen vertonen grote schommelingen in waterpeil waardoor ze in de loop van de zomer vaak gedeeltelijk uitdrogen. Ook eind augustus 2013 was er nog maar weinig open water aanwezig. Vanaf het smalle paadje westelijk van het ven merkten we hoe een grote glazenmaker met een gevangen prooi (nachtvlinder) een klein dennetje induikt. Hier bleef de glazenmaker zo'n twee minuten zitten om de prooi op te peuzelen. Door de verrekijker vallen de zwarte en blauwe vlekken op het achterlijf duidelijk waar te nemen, alsmede het bruine borststuk met gele schouderstrepen. Alles wees er op dat dit ook een Venglazenmaker betrof. Er werden foto's van het dier gemaakt, maar de begroeiing rondom de boom liet een opname van de zijkant niet toe. De libel vloog uiteindelijk weg in noordoostelijke richting.

Bij bestudering van de foto's, geholpen door Esther Jansen, Fazal Sardar en Weia Reinboud werd duidelijk dat we geen Venglazenmaker, maar een Noordse glazenmaker hadden waargenomen (figuur 1). Dit is meteen de eerste Noordse glazenmaker voor het zuiden van Nederland sinds mensen-heugenis. Er is slechts één gedocumenteerde waarneming van de Noordse glazenmaker uit Noord-Brabant bekend, toen op 19 september 1925 een mannetje is gezien in de omgeving van Oisterwijk (Geijskes & van Tol 1983, Abbingh 2002, Bouwman et al.

2008). In het aangrenzende Belgische deel van de Kempen zijn er enkel oude waarnemingen (tot 1968) bekend van de Noordse glazenmaker (De Knijf et al. 2006).

De Noordse glazenmaker was lange tijd in Nederland alleen bekend van vennen en hoogveen in Zuidwest-Friesland en de provincie Drenthe (Abbingh 2002). De laatste jaren werd er heel gericht naar de soort gezocht, wat resulteerde in een toename van het aantal waarnemingen en het opduiken van de soort in het zuiden van Overijssel (Bouwman et al. 2008). In het aan Nederland grenzende deel van de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen komt de soort niet voor (Anonymus 2010). In België is de soort al een paar decennia beperkt tot de Hoge Venen (De Knijf et al. 2006), het uiterste oosten aan de grens met de Duitse Eifel. Dit is op een afstand van ongeveer 130 km. Hierbij stelt zich de vraag van waar ons exemplaar nu afkomstig is. Dit kan zowel uit de populaties van de buurlanden zijn, maar meer waarschijnlijk komen dichterbij wel nog één of zelfs meerdere populaties van de Noordse glazenmaker voor. Om dat te weten te komen, is het raadzaam om van eind juli tot september, maar vooral in de periode eind augustus - eind september, vennen met drijvend veenmos heel gericht te inventariseren op aanwezige glazenmakers. Plaatsen waar ook Venglazenmakers voorkomen, lijken het meest kansrijk. Venglazenmakers komen verspreid over Brabant voor, van de Brabantse Wal tot de Kempen en De Peel. Ook vennen in Limburg en op de Veluwe lijken kansrijk. Ook in de Belgische Kempen komt de Venglazenmaker op tal van plaatsen voor, en op verschillende daarvan lijken de vennen in eerste instantie zeker geschikt voor de Noordse glazenmaker.

Lex van Leur

Hinthamerstraat 146-a

5211 MT 's-Hertogenbosch

Figuur 1. Mannetje Noordse glazenmaker (*Aeshna subarctica*) gefotografeerd in de Kampina op 28 augustus 2013.

Male Aeshna subarctica photographed on 28 August 2013 in the Kampina (Foto: Lex van Leur).

Literatuur

- Anonymus 2010. Libellen in NRW, Arbeitskreis zum Schutz und zur Kartierung der Libellen in Nordrhein-Westfalen. Stand 03 juni 07. 28 december 10. <http://www.aklibellen-nrw.de>.
- Abbingh G. 2002. *Aeshna subarctica* – Noordse glazenmaker. In: Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2002 (red.). De Nederlandse Libellen (Odonata). Nederlandse Fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Bouwman J.H., V.J. Kalkman, G. Abbingh, E.P. de Boer, R.P.G. Geraeds, D. Groenendijk, R. Ketelaar, R. Manger & T. Termaat 2008. Een actualisatie van de verspreiding van de Nederlandse Libellen. *Brachytron* 11:103-198.
- De Knijf G., A. Anselin, P. Goffart & M. Taily (red.) 2006. De Libellen van België. Verspreiding - evolutie - habitats. Libellenwerkgroep Gomphus i.s.m. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
- Geijskes D.C. & J. van Tol 1983. De Libellen van Nederland. KNNV, Hoogwoud.

Summary

Leur L. van 2015. Observation of a Bog Hawker (*Aeshna subarctica*) in the Kampina nature reserve (The Netherlands). *Brachytron* 17(1): 24-25.

On August 28, 2013 a Bog Hawker (*Aeshna subarctica*) was photographed during a search for Moorland Hawkers (*Aeshna juncea*) at the Zandberg Fens in the Kampina nature reserve (the Netherlands). The only other record of this species in the southern Dutch province of Noord-Brabant dates back to 1925. It is not unlikely that there may be undiscovered populations of Bog Hawkers. Therefore a search for this species near fens with *Sphagnum* vegetation in the months August-September is recommended.

Samenvatting

Leur L. van 2015. Waarneming van een Noordse glazenmaker (*Aeshna subarctica*) in de Kampina (Zuid-Nederland). *Brachytron* 17(1): 24-25.

Op 28 augustus 2013 werd tijdens een zoektocht naar Venglazenmakers (*Aeshna juncea*) bij de Zandbergsvennen op de Noord-Brabantse Kampina een Noordse glazenmaker (*Aeshna subarctica*) gefotografeerd. De enige andere waarneming van deze soort uit Noord-Brabant stamt uit 1925. Aanbevolen wordt om in augustus-september bij vennen met veenmosvegetaties naar de soort te gaan zoeken om te achterhalen of er ergens nog onbekende populaties van de Noordse glazenmaker in het zuiden van Nederland aanwezig zijn.

Keywords: Odonata, the Netherlands, *Aeshna subarctica*, Kampina, Noord-Brabant